

ANALIZA ZMIAN LICZEBNOŚCI POPULACJI KUROPATW (*PERDIX PERDIX* L.) W DWÓCH ZRÓŻNICOWANYCH ŁOWISKACH NA PÓŁNOCY WOJEWÓDZTWA OLSZTYŃSKIEGO

Wiesław Szczepański, Jacek Szydło

Instytut Hodowli i Technologii Produkcji Zwierzęcej AR-T w Olsztynie

WSTĘP

Kuropatwa jest pospolitym ptakiem łownym na terenie całego kraju. Mniej licznie występuje na północy i północnym wschodzie, zupełnie brak jej w górach. Lubi ona urodzajne gleby, obecność suchych łąk mineralnych, różnorodność upraw. Nowoczesna gospodarka wielkołanowa, przy intensywnej mechanizacji i chemizacji, zaczyna wyraźnie kolidować z warunkami bytowymi tych ptaków, co szczególnie uwidacznia się w gorszych siedliskach.

W świetle doświadczeń z terenu NRD [1], gdzie nowoczesne skolektywizowane rolnictwo bardzo ograniczyło areał jej występowania, celowe było u nas podjęcie obserwacji nad wpływem struktury upraw, wielkości pól, rodzaju gleb oraz klimatu na stan kuropatw i wielkość ich stadek w warunkach północnych naszego kraju.

MATERIAŁ I METODY

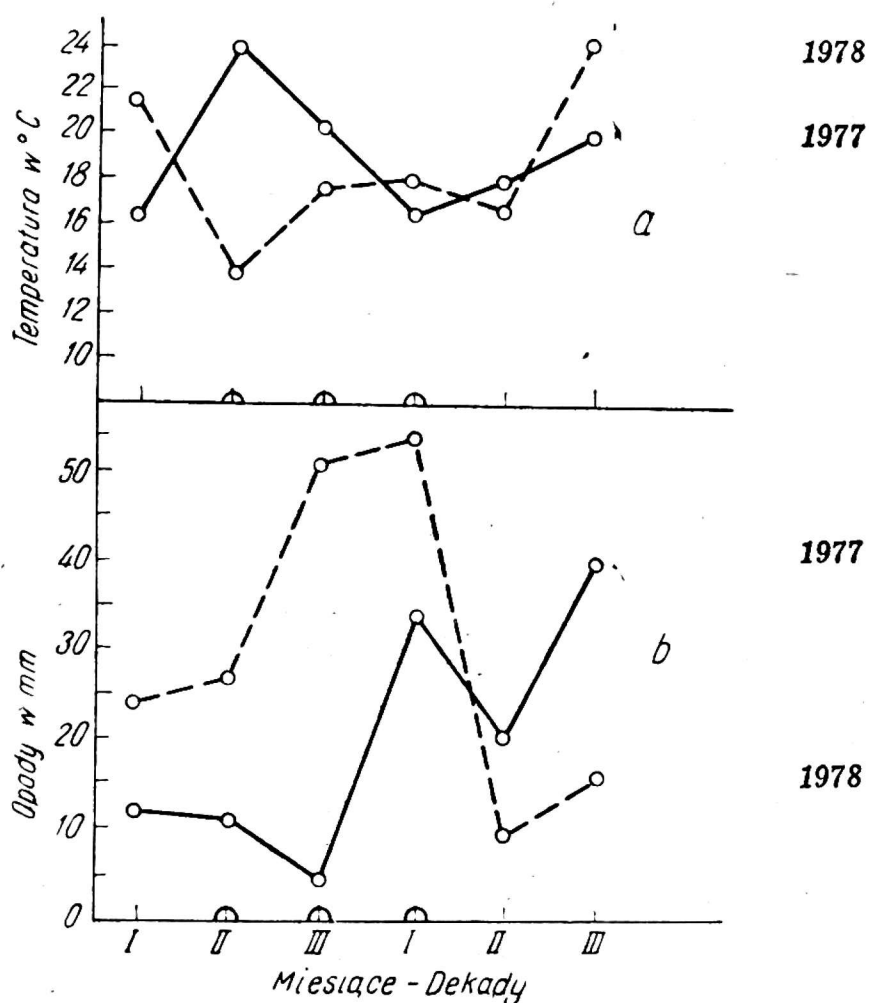
Obserwacje prowadzono na terenie obwodów łowieckich nr 45 koło Reszla i nr 59 koło Kolna na dwóch powierzchniach, każda po 124 ha. Powierzchnia A (Reszel) była gorszym siedliskiem, o gospodarce wielkołanowej i glebach trudno przepuszczalnych. Powierzchnia B (Kolno) była lepsza, z dominującą gospodarką chłopską, o glebach bardziej przepuszczalnych, konfiguracji nieco pagórkowatej. Strukturę upraw, liczbę i wielkość pól obu powierzchni przedstawia tabela 1. Ilość naturalnych osłon śródpolnych na obu powierzchniach w postaci remiz i zakrzewień była podobna. Warunki atmosferyczne, to jest opady i temperaturę, analizowano za czerwiec i lipiec, czyli za miesiące krytyczne w lęgach kuropatw. (rys. 1).

Tabela 1

Liczba pól, ich wielkość oraz procentowy udział upraw na doświadczalnych powierzchniach A i B w 1977 r.

Powierzchnia A			Rodzaj użytków	Powierzchnia B		
liczba pól szt	średnia wielkość pola ha	udział upraw %		szt pól liczba	średnia wielkość pola ha	udział upraw %
14	0,54	6,1	okopowe	41	0,38	12,7
22	3,15	55,9	zboża	44	1,06	37,7
4	7,69	24,8	zielonki	8	0,82	5,3
6	0,93	4,5	pastwiska	19	2,46	37,8
5	1,05	4,3	łąki	14	0,39	4,4
—	—	4,4	nieużytki	—	—	2,1

W 1977 r. liczenie przeprowadzono w III dekadzie października, w czasie początkowego zbioru roślin okopowych. W 1978 r. liczenie wypadło na III dekadę listopada z powodu stałych opadów i opóźnienia zniw, ale zbiegło się również ze zbiorem roślin okopowych. Ptaki liczo-

Rys. 1. Temperatura i opady w czerwcu i lipcu 1977 i 1978 r.:
a — średnie dekadowe temperatury w południe, b — opady w mm

no w godzinach południowych i popołudniowych w czasie 2-3 dni na każdej powierzchni. Stadka wyszukiwano podczas przechodzenia przez teren pasami o szerokości 30—40 m. Przy pogodzie wietrznej, gdy miał miejsce mały dystans ucieczki, chodzono pasami węższymi. Całą powierzchnię dla ułatwienia liczenia dzielono na mniejsze części. Prowadzono szczegółowy zapis podrywanych stadek i ich liczebność, a miejsca przebywania oznaczano na mapce. Liczono także stadka opuszczające powierzchnię doświadczalną. Przed przystąpieniem do liczenia korzystano z informacji rolników oraz wcześniej dokonywanych wieczornych nasłuchów zwoływających się kuropatw.

WYNIKI I ICH OMÓWIENIE

Powierzchnia B, jak zakładano od początku, okazała się znacznie lepszym siedliskiem dla kuropatw od powierzchni A. Fakt ten potwierdzają wyniki podane w tabeli 2. Zarówno w roku 1977 jak i w 1978 stan kuropatw, liczba stadek i ich liczebność były wyższe na powierzchni B. Wskazywałoby to, że urozmaicona struktura upraw, małe pola, lżejsze i przepuszczalne gleby bardziej odpowiadają kuropatwom niż pola wielkołanowe, z mniejszą liczbą miedz i gleby słabo przepuszczalne, które przy większych opadach powodują znaczne zawilgocenie środowiska, co przy niższych temperaturach jest przyczyną dużych strat wśród piskląt i młodzięży z powodu chorób i trudności w zdobyciu pożywienia. Mimo że na powierzchni B stosunek zbóż i okopowych do zielonek (1,06) był mniej korzystny niż na powierzchni A, gdzie wynosił 1,8 — lżejsze gleby i rozdrobnienie pól zdecydowały o lepszym stanie kuropatw.

W obserwacjach angielskich [3] wyższy stosunek zbóż i okopowych do zielonek był jednym z decydujących czynników o wysokości jesienno-go stanu kuropatw.

Rok 1977 był bardzo korzystny dla okresu lęgowego, którego szczyt przypadał na III dekadę czerwca. Średnia temperatura w roku wynosiła 6,8°C, przy opadach 557,6 mm. Z kolei rok 1978 cechował się dużą ilością opadów, głównie w III dekadzie czerwca i trwały one do późnej je-

Tabela 2

Porównawcze zestawienie wyników jesiennych liczeń kuropatw na doświadczalnych powierzchniach A i B

Charakterystyka populacji	1977		1978	
	A	B	A	B
Liczba stadek	7	11	3	9
Liczebność populacji	62	138	31	92
Średnia liczebność stadka	8,9	12,5	10,3	10,2

sieni. Średnia roczna temperatura wynosiła $5,8^{\circ}\text{C}$, a suma opadów — 712,6 mm. Według Krolla [2] optymalne warunki dla hodowli kuropatw mieszczą się w granicach 8°C średniej temperatury rocznej przy opadach do 500 mm. Rok 1978 znacznie odbiegał od tego wzorca. Gorsze warunki atmosferyczne w połączeniu z nienajlepszym siedliskiem A dały niski stan jesienny kuropatw. Jeżeli w 1977 populacja kuropatw na powierzchni A stanowiła 50% stanu powierzchni B, to liczebność w 1978 przy dużych opadach tylko 30 procent.

WNIOSKI

Na podstawie obserwacji i wyników zebranych z łowisk w północnej części województwa olsztyńskiego można wyciągnąć następujące wnioski:

1. Obecność małych pól przy większym zróżnicowaniu upraw, w przeciwieństwie do gospodarki wielkołanowej, bardziej sprzyja hodowli kuropatw.

2. Przy suchym lecie, rocznym opadzie niższym od średniej wieloletniej dla regionu, w dobrym siedlisku — stan kuropatw może przekroczyć 100 sztuk na 100 ha.

3. W łowiskach o sprzyjającym biotopie niekorzystna sytuacja atmosferyczna odbija się ujemnie na populacji w mniejszym stopniu.

4. Przy cięższych glebach i gospodarce wielkołanowej przewaga roślin zbożowych i okopowych w strukturze upraw nie wpływa na podwyższenie stanu kuropatw.

LITERATURA

1. Dudziński W.: Ptaki łowne. PWRiL Warszawa 1977.
2. Dwenger R.: Köstritz B.: Das Rebhuhn. Die Neue Brehm-Bücherei 1973.
3. Popławski L.: Z angielskich badań nad kuropatwą. Łow. pol. 4, 1960, 4-5.

В. Щепаньски, Я. Шидло

АНАЛИЗ ИЗМЕНЕНИЙ ЧИСЛЕННОСТИ ПОПУЛЯЦИИ КУРОПАТОК (*PERDIX PERDIX* L.) НА ДВУХ РАЗНЫХ ОХОТНИЧЬИХ УГОДЬЯХ В СЕВЕРНОЙ ЧАСТИ ВОЕВОДСТВА ОЛЬШТЫН

Резюме

Проводились наблюдения, заключающиеся в осеннем подсчете стадок и численности кuroпатоk в 1977 и 1978 гг. на двух площадях по 124 гектара, расположенных на расстоянии более 10 км (площадь А — с худшими условиями,

составленная преимущественно из широких полей; площадь *Б* — с лучшими условиями, с малыми культурными участками, более водопроницаемой почвой и холмистым рельефом). В 1977 г. на площади *А* обитали 62 куропатки в 7 стадах, и на площади *Б* — 138 куропаток в 11 стадах. В неблагоприятном 1978 г. (очень высокое количество осадков) на площади *А* была 31 куропатка в 3 стадах, на площади *Б* — 92 куропатки в 9 стадах. В 1977 г. (очень благоприятном для куропаток) средняя численность стада на площади *А* составляла 8,9 куриц, а на площади *Б* она была очень высокой, составляя 12,5 курицы. На это могли повлиять большие поля зеленых кормовых растений и яровых зерновых на площади *А*, на которых наблюдалось более частое уничтожение первых снесенных яиц. На охотничьем участке с благоприятным биотопом (*Б*) неблагоприятные атмосферные условия отражались менее неблагоприятно на популяции куропаток.

W. Szczepański, J. Szydło

ANALYSIS OF CHANGES IN THE POPULATION OF PARTRIDGES
(*PERDIX PERDIX* L.) ON TWO DIFFERENT HUNTING GROUNDS
IN THE NORTHERN PART OF THE OLSZTYN PROVINCE

S u m m a r y

Observations, including counting of flocks and number of partridges in 1977 and 1978 on two areas by 124 hectares situated at the distance of over 10 km (the *A* area — worse, comprising mostly large fields, the *B* area — better, consisting of small cultivated holdings with more permeable soil, of hilly relief) were carried out. On the *A* area 62 partridges lived in 7 flocks, on the *B* area — 138 partridges in 11 flocks. In an unfavourable year 1978 (very heavy rainfalls) on the *A* area there were 31 partridges in 3 flocks, on the *B* area — 92 partridges in 9 flocks. In 1977 (the year with very favourable conditions for partridges) the mean number of birds in a flock was on the *A* area 8.9 hens, being very high on the *B* area — 12.5 hens. It could be the consequence of large fields of green fodder plants and summer cereals on the *A* area, on which more frequent destruction of the first laid eggs was observed. On the hunting ground *B*, with favourable biotope, the worse atmospheric conditions affected less negatively the population of partridges.